Foto Rafael. Archiv Právnické jednoty moravské.

DR. FRANTIŠEK VÁŽNÝ.

Památce Františka Vážného.

Má každá ctnost svou tvářnost a svou hlavu —
hle, tvář, v níž taje každá záhada!
Hle, muž, jenž po svém jenom pátrá právu
a do hlubin se duše propadá,

co svět svůj prospěch jenom v dáli vidí!
Hle spravedlivý, který z ráje bran
šel s andělem i s praotcem všech lidí!
Los vzácný jemu mezi všemi dán:

jít musí stále k spravedlnosti vyšší,
jež abstraktní se nám jen může zdát,
i slyší tak, co sluch náš neuslyší —
jak v tichu roste stále nový řád.

Jiří Mahen: Pod obraz Fr. Vážného.

Dne 9. března 1941 dotlouklo vzácné a ušlechtilé srdce, které tak statečně odolávalo dlouholeté chorobě. Dne 10. března 1941 popatřil jsem naposled do vznešené tváře básníkem opěvané, v níž majestát smrti jenom zdůraznil naprostou životní vyrovnanost a klid hluboké moudrosti. Dne 12. března 1941 pochovala Právnická jednota moravská spolu s nejvyšším soudem a veškerým právnictvem českým a moravským za účasti široké veřejnosti svého zasloužilého dlouholetého starostu, čestného člena a čestného předsedu, universitního profesora JUDr. Františka Vážného, emer. druhého presidenta nejvyššího soudu.

Zesnulý Dr. František Vážný byl po celý svůj život zářivým vzorem v každém oboru své činnosti. Narodil se 1. dubna 1868 ve Svínech u Veselí nad Lužnicí v jižních Čechách. Studia gymnasijní konal na českém gymnasiu v Českých Budějovicích a již tam vynikl jako „primus". Se stejným úspěchem pak vykonal na české universitě pražské studia právnická, která ukončil promocí „sub auspiciis imperatoris". Hned po absolvování právnického studia se věnoval dr. Vážný službě soudcovské, kterou konal nejprve v letech 1897 až 1904

v Praze. Pro svou vynikající kvalifikaci byl v roce 1904 povolán do sekretariátu nejvyššího soudu ve Vídni (Wien), kde působil plných 10 let. Poslední čtyři léta své působnosti u vídeňského nejvyššího soudu byl dr. Vážný zaměstnán v kanceláři pro evidenci judikatury a súčastňoval se jako zapisovatel sedění plenárních a plenissimárních senátů nejvyššího soudu a též senátů pro řešení sporů o příslušnost mezi říšským a správním soudem. V roce 1914 se vrátil do Prahy k vrchnímu zemskému soudu jako jeho rada a referent. V roce 1915 byl pak povolán do vojenské služby, v níž působil jako justiční důstojník zprvu v Terezíně, později v Zámosci v tehdejším ruském Polsku a od roku 1917 v justičním oddělení vrchního armádního velitelství, které bylo nejvyšší opravnou stolicí polních soudů. V roce 1918 byl mezi prvními nově jmenovanými členy nejvyššího soudu v Praze, který byl v roce 1919 přeložen do Brna. U nejvyššího soudu působil jako rada nejvyššího soudu do roku 1921, kdy byl jmenován senátním presidentem. V roce 1922 pak byl pro svou vynikající práci jmenován titulárním druhým presidentem nejvyššího soudu a krátce na to skutečným druhým presidentem, kterýžto úřad zastával až do svého odchodu do výslužby koncem dubna 1935.

Životním povoláním Dr. Františka Vážného byl úřad soudcovský, pro který Dr. Vážný doslovně žil. Kdo měl příležitost viděti Dr. Vážného při konání tohoto úřadu, který zesnulý po většinu svého života konal v nejvyšší soudní stolici, neubránil se pocitu hluboké úcty před majestátem spravedlnosti, která promlouvala ústy Dr. Františka Vážného. To nejen při vynášení rozsudků ve veřejných líčeních před nejvyšším soudem, ale také v poradách a neveřejných zasedáních nejvyššího soudu. Votum Dr. Františka Vážného, který je v sezeních, jimž předsedal, podal vždy až poslední přísně dbaje toho, aby po dokonalém probrání souzeného případu se hlasovalo v pořádku zákonem předepsaném, bylo vždy jasné, ucelené a vybroušené. Často jeho votum jako bleskem postavilo souzenou věc do správného světla, neboť Dr. Vážný byl nadán neobyčejně jemným citem pro právo a spravedlnost a dovedl vždycky nalézti pro každý souzený případ přiléhavé právní posouzení. Nejlépe vystihl tyto jeho vlastnosti nejvyšší soud v pozdravné adrese, podepsané všemi členy nejvyššího soudu, kterou Dr. Vážnému věnoval při jeho odchodu do výslužby. Zejména tam zdůraznil, že Vážného soudcovská činnost zůstane vždy zářivým příkladem jak svou vysokou úrovní vědeckou tak i pro hluboké porozumění, s nímž při rozhodování dovedl aplikovat normy objektivního práva v souhlase se současným životem a jeho právním cítěním.

Ve Vážného činnosti u nejvyššího soudu zaujímá význačné místo také jeho d í l o o r g a n i s a č n í. Ve své funkci hlavního redaktora úředních sbírek rozhodnutí civilních i trestních položil základy judikatuře nejvyššího soudu, hlavně pak její evidenci. Použil tu vydatně svých zkušeností z evidenční kanceláře nejvyššího soudu vídeňského, které prohloubil, zdokonalil a přizpůsobil novým úkolům.

Dr. František Vážný byl nadán neobyčejnými schopnostmi u č i t e l s k ý m i. Nevyčerpatelná studnice vědomostí a bohatých zkušeností životních spolu s prostou a přímou myslí tvořily kouzlo jeho osobnosti, které každého zaujalo. Jeho výklad pak učinil každou věc prostou a snadno pochopitelnou, neboť byl doprovázen řadou přesvědčivých praktických příkladů z běžného života.

Svou učitelskou činnost vyvíjel Vážný ustavičně. Ve svém povolání soudcovském každým úkonem, který konal, učil správnému přisluhování právem všechny, kdož pracovali kolem něho. Jeho vůdčí myšlenkou byla služba lidu a z ní pak vyvěralo jeho pojetí spravedlnosti, kterou hájil vždy nesmlouvavě. Proto také mohl ve všech, kteří s ním spolupracovali, vychovávati opravdové soudce.

Styk Dr. Františka Vážného s akademickou mládeží byl upřímný a radostný. Svůj obor — civilní řízení soudní — který je v podstatě suchopárný, neboť jde o disciplinu ryze formální, dovedl podat vždy tak poutavým způsobem, že jeho přednášky patřily k nejnavštěvovanějším. Svými výklady, při kterých bohatě sdílel se svými dychtivými posluchači své rozsáhlé zkušenosti, přibližoval skutečnou praksi tak dokonale, že jeho pilní žáci se pak v praktickém povolání právnickém snadno zapracovali. Nic, s čím se v praksi setkali, je nemohlo překvapit, se vším si věděli rady, neboť moudré a prozřetelné slovo zkušeného učitele jim předem ukázalo hlavní úskalí, jež na ně při počátcích praktického povolání čekají.

Obliba, které se Dr. František Vážný těšil mezi akademickou mládeží, byla tak veliká, že možno plným právem říci, že byl jí učitelem milovaným. Dokladem tu budiž příklad kázně ve věci, v níž akademičtí občané jen ztěžka se podrobují: když posluchači příliš brzo před blížícími se svátky přednášky odtleskali, usmál se Dr. Vážný vlídně a prohlásil naprosto klidně, že zítra a po dalších 14 dnů ještě bude přednášet; to také splnil a posluchači v počtu jen nepatrně prořídlém tyto přednášky až do dne milovaným učitelem určeného pilně navštěvovali. Jako examinator byl Dr. Vážný přísný a svědomitý, neboť počet otázek kandidátu položených, býval u něho vždy velmi značný; při tom však byl — jako ve všem — naprosto spravedlivý.

Také v Právnické jednotě moravské vyvíjel Dr. František Vážný hlavně činnost učitelskou. Na členských schůzích jím řízených shromažďovali se v hojném počtu praktičtí právníci všech oborů, aby vyslechli posudky Dr. Vážného o nejrůznějších právnických otázkách. Tyto schůze se staly pravou školou praktických právníků a Právnická jednota moravská se těšila tehdy největšímu rozkvětu, neboť kouzlo osobnosti Dr. Františka Vážného bylo ohniskem, z něhož sršely jiskry bohaté a úspěšné činnosti. Jestliže Právnická jednota moravská zvolila Dr. Františka Vážného svým čestným členem a pak čestným předsedou, splatila těmito význačnými poctami jen část svého dluhu.

Z učitelské činnosti Dr. Františka Vážného vyvěrá jeho dílo literární. I ve svém vědeckém snažení zůstal Vážný v prvé řadě praktikem a celé jeho dílo se odnáší k jedinému cíli: poskytnouti zevrubným výkladem vodítko a pomůcku praksi. Ve vědecké práci se přihlásil Dr. František Vážný za pokračovatele svého učitele prof. Dr. Emila Otta. Vážného stěžejní dílo O ústrojí a příslušnosti soudů, vyšlé již v třetím vydání, nese stopy velkého vlivu Ottova. Vycházeje z rozdělení práva objektivního a subjektivního, považuje Vážný za objektivní právo procesní souhrn právních pravidel, které upravují všechny úkony soudce a sporujících se stran, jež, spjaty jsouce pořádkem ústrojným, nesou se k tomu, aby soukromoprávní nárok byl soudním výrokem jednou provždy určen a přestal jednou provždy býti zdrojem svárů a neshod. Právo stran na procesní úkony a zákonnou účast při těchto úkonech považuje pak za právo procesní v subjektivním slova smyslu. Podle tohoto rozdělení buduje také svůj systém, pojednávaje jednak o předmětu sporného řízení, jednak o podmětech soudního řízení, kterými jsou především soudci. Ryze praktické pojetí discipliny vede nutně k tomu, že zůstávají stranou obecná teoretická řešení. Vážný vyšed ze školy Ottovy a přihlásiv se za jeho pokračovatele zůstal důsledně věren i jeho tradici vědecké. V tom dlužno hledati jeden z důvodů, proč Vážný se nepouštěl do teoretických konstrukcí, neboť s hlediska současných vědeckých směrů by si musel osvojiti jinou metodu výkladů. Hlavní důvod ovšem spočíval v tom, že jako praktik ovládající suverénně látku chtěl podati její výklad jen s hlediska praktického použití zákona. To se mu také v jeho díle skvěle zdařilo. Jeho výklady jsou tak živé a názorné, že stěží se najde někdo, koho by nezaujaly zajímavostí svého podání. Stejným způsobem je pracován též Vážného spis: Pracovní soudy, který je znamenitým výkladem zákona o pracovních soudech s hlediska celkové soudní organisace a soudního řízení. Četným pochybným otázkám

zákona o pracovních soudech se dostalo ve spise Vážného zdařilého výkladu.

Jméno Vážného je v literatuře neobyčejně často citováno v souvislosti s úředními sbírkami rozhodnutí nejvyššího soudu civilní i trestní, které obě založil a až do svého odchodu do výslužby redigoval, vybudovav takto jejich tradici. Ujalo se proto citování těchto sbírek jeho jménem. Již za svého působení u nejvyššího soudu ve Vídni (Wien) redigoval Vážný trestní rozhodnutí, vycházející v Öster. Zeitschrift für Strafrecht.

Vynikajících zkušeností a neobyčejně hlubokých znalostí Dr. Františka Vážného bylo užito s velkým úspěchem také v činnosti zákonodárné. Spolupůsobil jako předseda a referent při podávání posudků nejvyššího soudu o četných osnovách zákonů a zúčastnil se s velkým zdarem legislativních prací jako člen ministerské komise pro zákon o soudní příslušnosti a civilní řád soudní.

Při svém vyčerpávajícím zaneprázdnění úřadem soudcovským a všestranné činnosti právnické věnoval se Dr. František Vážný také ostatnímu životu kulturnímu. Při tom si získal velké obliby též v těchto oborech své působnosti. Pro vynikající zásluhy a účast na životě kulturním zvolil také Český čtenářský spolek v Brně Dr. Františka Vážného svým čestným členem.

V osobě Dr. Františka Vážného došlo k ideálnímu spojení činnosti praktické s akademickou. Profesorský sbor právnické fakulty české university v Brně svým návrhem na jmenování Dr. Františka Vážného bezplatným řádným profesorem civilního řízení soudního nejen zaslouženě odměnil Vážného dlouholetou a velmi úspěšnou činnost učitelskou v tomto oboru, nýbrž také udělil vynikajícímu představiteli právní prakse poctu nad jiné význačnou.

Dr. Františku Vážnému projevili již za života mnohonásobné uznání jeho životního díla jak vláda tak i právnictvo četnými projevy. Vše to si znovu připomínáme dnes, kdy dny jeho života byly již sečteny. České a moravské právnictvo mu zachová vděčnou a nehynoucí paměť.

Karel Gerlich.